

Devlet Üniversitelerinin 2023 Yılı Sayıştay Raporlarında Tespit Edilen Bulguların Doğrudan Temin Kapsamında Değerlendirilmesi⁷⁸

Evaluation of the Findings Detected in the 2023 Turkish Court of
Accounts Reports of State Universities within the Scope of Direct
Procurement

Nilay Kalmuk⁷⁹

Meral Erol Fidan⁸⁰

ÖZET

Sayıştay denetimi, kamu kaynaklarının verimli, etkili, mevzuata ve bütçeye uygun kullanımına ilişkin, TBMM adına Sayıştay tarafından yapılan bir denetimdir. Sayıştay raporları 2012 den bu yana düzenli olarak kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Üniversitelerde kamu kapsamındaki özel bütçeli idareler olduğundan mali yönetim ve kontrolü 5018 sayılı KMYKK gereğince Sayıştay tarafından gerçekleştirilir. Bu kanun AB modeline uyumlu bir şekilde tekrar düzenlenmiştir ve COSO modelini temel alan bir iç kontrol sisteminin kurulması amaçlanmaktadır. COSO modelinde belirlenen 5 iç kontrol bileşeni 5018 sayılı Kanun’da benimsenmiş ve yönetmeliğe sunulmuştur. Bu bileşenler; kontrol ortamı, risk değerlendirme, kontrol faaliyetleri, bilgi iletişim ve izleme standartlarıdır.

Bu çalışmanın amacı 2023 yılı Sayıştay raporlarının devlet üniversiteleri kapsamında, 4734 sayılı Kanunda geçen doğrudan temin usulüne göre incelenmesidir. 2023 yılı Sayıştay raporları incelenerek doğrudan teminle alım yapan üniversiteler tespit edilmiştir. Elde edilen veriler NVivo 15 programı kullanılarak içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda 112 devlet üniversitesinin 32 tanesinde “Doğrudan Temin” kelimesi tespit edilmiştir. Bu üniversite raporlarında 52 adet bulgunun belirtildiği görülmüştür. Üniversitelerde iç kontrol birimi oluşturulmuş olanlar ve oluşturulmamış olanlar Sayıştay tarafından raporlarda belirtilmiş olup, iç kontrol birimi olan üniversitelerde daha fazla bulgu olduğu görülmüştür. Ayrıca özellikle Tıp Fakültesi olan üniversitelerde olmayanlara kıyasla daha fazla bulgu olduğu tespit edilmiştir.

⁷⁸ Bu çalışma Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Muhasebe ve Finansman Bölümü öğrencisi Nilay KALMUK’un “Yükseköğretim Kurumlarında Sayıştay Denetimi: Muhasebe Bulguları İncelemesi” başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir

⁷⁹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İİBF, nilaykalmuk@gmail.com , Orcid No: 0009-0001-5230-2495

⁸⁰ Prof. Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İİBF , meral.fidan@bilecik.edu.tr , Orcid No: 0000-0002-3954-676X

III. Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Kongresi
(USSMAK-2025)
7-8 Mart 2025

Anahtar Kelimeler: *Sayıştay, Doğrudan Temin, İhale Kanunu, Özel Bütçeli İdareler, Üniversiteler*

Jel Kod: *H83, M42, M48*

ABSTRACT

The Turkish Court of Accounts audit is an audit conducted by the Court of Accounts on behalf of the Turkish Grand National Assembly regarding the efficient, effective, and budget-compliant use of public resources. Court of Accounts reports have been regularly shared with the public since 2012.

Since universities are public institutions with special budgets, their financial management and control are carried out by the Turkish Court of Accounts in accordance with the KMYKK No. 5018. This law has been rearranged in accordance with the EU model and aims to establish an internal control system based on the COSO model. The 5 internal control components determined in the COSO model have been adopted in Law No. 5018 and submitted to the regulation. These components are control environment, risk assessment, control activities, information communication and monitoring standards.

The purpose of this study is to examine the 2023 Turkish Court of Accounts reports within the scope of state universities according to the direct procurement procedure stipulated in Law No. 4734. The Turkish Court of Accounts reports for 2023 were examined and universities that made direct procurement were identified. The data obtained were evaluated by content analysis using the NVivo 15 program. As a result of the analysis, the word “Direct Procurement” was identified in 32 of the 112 state universities. It was seen that 52 findings were stated in these university reports. The Turkish Court of Accounts stated in the reports that the universities had internal control units and those that had not, and it was seen that there were more findings in universities with internal control units. In addition, it was determined that there were more findings in universities with medical faculties compared to those without.

Keywords: *Turkish Court of Accounts, Direct Procurement, Tender Law, Special Budget Administrations, Universities*

Jel Codes: *H83, M42, M48*

GİRİŞ

Kamu kaynaklarının belirlenmiş standartlara uygun etkili, verimli ve mevzuata uygun olarak kullanılmasına ilişkin denetim, 2012 yılından bu yana TBMM adına Sayıştay tarafından yerine getirilmektedir. Kamu harcamalarına ilişkin dış denetimin Sayıştay tarafından yapılacağı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 68’nci maddesinde de hüküm altına alınmıştır. (25326 sayılı Resmi Gazete)

Üniversiteler, kamu kapsamında yer alan özel bütçeli idareler olduğundan mali yönetim ve kontrolünün kamu gücü tarafından da kontrol edilmesi gereklidir. Bu yüzden üniversitelerin mali yönetim ve kontrolleri 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu gereğince Sayıştay tarafından yerine getirilmektedir. Sayıştay denetiminde iki temel amaç bulunmaktadır.

III.Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Kongresi
(USSMAK-2025)
7-8 Mart 2025

Biri, mali tabloların güvenilirliği ve doğruluğuna ilişkin mali denetim ve kamu harcamalarının kanuna ve diğer hukuki düzenlemelere uygun olup olmadığı, diğeri ise kamu kaynaklarının etkili ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığını belirleyerek performans bakımından değerlendirmektedir.

2003 yılında 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu yürürlüğe girmiştir. Kamu mali yönetim sistemimiz uluslararası standartlar ve Avrupa Birliği uygulamalarına uygun bir şekilde yeniden düzenlenmiş ve bu kapsamda etkin bir iç kontrol sisteminin oluşturulması da amaçlanmıştır. Kurulması istenilen kontrol sisteminin COSO modelini temel alması amaçlanmıştır. COSO tarafından geliştirilen iç kontrol sisteminin bileşenleri kontrol ortamı, risk değerlendirme, kontrol faaliyetleri, bilgi ve iletişim, izleme olarak belirlenmiştir. COSO modelinde belirlenen beş iç kontrol bileşeni ile 5018 sayılı Kanun'da sunulan bileşenler aynıdır.

Türkiye'de kamu alımlarını düzenleyen 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu' dur. Kamunun denetimi altında bulunan ya da kamu kaynağı kullanan kuruluşların yapacakları ihaleler 4734 KİK kapsamına alınmıştır. Kanun'un 22. maddesinde geçen "doğrudan temin" ihale usulü değildir. Kanunda "Kanunla belirtilen hâllerde ihtiyaçların, idare tarafından davet edilen isteklilere teknik şartların ve fiyatın görüşülerek doğrudan temin edilebildiği usul" olarak tanımlanmıştır. Kanun'un 22. maddesinde düzenlenen şartların sağlandığı hâllerde doğrudan temin usulü kullanılabilir.

Bu çalışmada Özel Bütçeli İdareler A kapsamında devlet üniversitelerinin 2023 yılı Sayıştay raporlarında tespit edilen doğrudan temin bulguları incelenecektir.

Tablo 1: 2023 Yılı Kamu Alımlarının Kanun Kapsamına Göre Dağılımı

Kanun Kapsamı	Alım Miktarı		Alım Tutarı	
	Adet	%	Tutar(1000 TL)	%
4734 Kapsamında	67.409	82,14	1.351.756.441	83,84
İstisna	14.654	17,86	174.029.906	10,79
TOPLAM	82.063	100	1.525.786.348	94,63
Doğrudan Temin	1.137.487		86.591.275	5,37
GENEL TOPLAM	1.219.550		1.612.377.622	100

4734 Kamu İhale Kanunu kapsamında doğrudan teminle alım tutarına baktığımızda genel toplam içerisinde alım tutarı ne kadar düşük olsa da alım miktarının çok yüksek olduğu görülmektedir. Genel toplam içerisinde 1.612.377.622 TL'nin %5 i doğrudan temin alım tutarıdır. 1.219.550 alımın %82 si doğrudan temin alım miktarıdır. Bu da alım miktarı yüksek olsa da alım tutarının düşük olduğunu göstermektedir.

Tablo 2: 4734 Sayılı Kanun Kapsamında Doğrudan Temin Yoluyla Gerçekleştirilen Alımların Alım Türüne Göre Dağılımı

İhale Türü	Alım Miktarı		Alım Tutarı	
	Adet	%	Tutar (1000 TL)	%
Mal Alımı	778.563	68,45	53.698.676	62,01
Yapım İşi	31.984	2,81	5.930.897	6,85
Hizmet Alımı	326.312	28,69	26.887.981	31,05

III. Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Kongresi
(USSMAK-2025)
7-8 Mart 2025

Danışmanlık Hizmet Alımı	628	0,06	73.720	0,09
TOPLAM	1.137.487	100	86.591.275	100

4734 KİK kapsamında doğrudan temin yoluyla yapılan alımlarda mal ve hizmet alımının hem miktar hem de tutar olarak genel alımlar içerisinde daha fazla olduğu görülmektedir. 2023 yılı doğrudan temin alımlarında alım miktarı olarak yaklaşık %68 lik mal alımı, yaklaşık %29 luk hizmet alımı; alım tutarı olarak baktığımızda %62 lik mal alımı, %31 lik hizmet alımı görülmektedir.

1. LİTERATÜR

Balyemez (2018), çalışmasında Sayıştay raporlarını uluslararası standartlarla karşılaştırıp incelemiştir. Uluslararası standartlarda geçen verimlilik, etkinlik ve tutarlılık kavramlarının Sayıştay raporlarına dahil edilmediğini tespit etmiştir.

Atuğ & Taytak (2018), bir devlet üniversitesinin doğrudan temin alımlarını incelemiştir. Doğrudan teminin birçok alım konusunda kolaylık sağladığını fakat etkin bir şekilde denetlenmediği için kanuna aykırı davranış riskini arttırdığı onucuna ulaşımlardır.

Fidan & Bat (2021), çalışmalarında İçişleri Bakanlığına bağlı bir kurumun doğrudan temin alımlarında hata ve hile tespiti amaçlamışlardır. 2 vaka hariç tüm alımların yöntemine uygun olarak gerçekleştirildiğini tespit etmişlerdir.

Demirbaş (2022), Özel Bütçeli İdareler A kapsamındaki Sayıştay raporlarını incelemiş, hata ve hilelerin sınıflandırılmadığı, raporların INTOSAI Denetim standartlarına uyum sağlamadığı, şartlı görüş ya da görüş bildirmekten kaçınma görüşleri verilmesi gerekirken verilmediği sonuçlarına ulaşmıştır.

Atabay vd. (2021), devlet üniversitelerinin Sayıştay raporlarını incelemişler, muhasebe işlem kayıt ve hatalarını tespit etmişlerdir. Ulaşılan sonuca göre en fazla hata maddi duran varlıklar, mali duran varlıklar ve nazım hesaplarıdır.

Sevim vd. (2022), 2000 yılından önce kurulmuş altı büyükşehir belediyesinin 2019 yılı Sayıştay raporlarını inceleyerek iç kontrol sisteminden kaynaklanan hata ve hileleri analiz etmişlerdir. Hata ve hilelerin iç kontrol bileşenlerinden en fazla kontrol ortamı, kontrol faaliyetleri ve bilgi iletişim bileşeninin eksikliğinden kaynaklandığı görülmektedir.

Genç vd. (2023), Karadeniz bölgesindeki devlet üniversitelerinin Sayıştay raporlarını incelemiştir. Raporlara genellikle olumlu görüş verildiği, finansal tabloların hazırlanmasında ve raporlanmasında eksiklikler olduğu tespit edilmiştir.

Altay & Özer (2024), Sayıştay raporlarını inceleyerek uluslararası denetim standartlarının kabul edilmesinin Sayıştay denetimini nasıl etkilediğini araştırmışlardır. Yıllar itibarıyla denetim oranı artması ve iç kontrol sistemlerinin geliştirilmesine rağmen kamu zararının arttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Güley & Bozdemir (2024), çalışmalarında Sağlık Bakanlığına bağlı döner sermaye işletmelerinin Sayıştay raporlarını incelemiş, muhasebe kayıt hatalarını tespit edip sınıflandırmışlardır. En fazla bulguya 2018 de rastlanırken en az bulguya 2022 yılında rastlanmıştır. En çok hata yapılan hesap grubunu döner varlıklar olduğunu tespit etmişlerdir.

III. Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Kongresi
(USSMAK-2025)
7-8 Mart 2025

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın amacı Özel Bütçeli İdareler A Kapsamındaki Devlet Üniversitelerinin 2023 yılı Sayıştay Raporlarında tespit edilen bulguların Doğrudan Temin kapsamında incelenmesidir.

3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

2023 yılı Sayıştay raporların 4734 Kamu İhale Kanunu'nda geçen bir alım yöntemi olan doğrudan temin kapsamında incelenmiştir. Bu çalışmada doğrudan temin maddesinin tercih edilmesinin nedeni doğrudan teminin temel ihale yöntemlerinden (belli istekliler arası ihale, açık ihale, pazarlık) ayrı olarak ve belli şartlarda uygulanan bir usul olmasıdır. Yapılan literatür incelemesinde doğrudan temin yönteminin kamu kurumlarında mal ve hizmet alımında kolaylık ve hız sağladığı için tercih edildiği görülmektedir. Fakat bu yöntem kullanılırken doğrudan temin şartlarının ihlal edildiği görülmektedir. Bu nedenle 2023 yılında yayınlanan devlet üniversiteleri Sayıştay raporlarında belirtilen doğrudan temin ihlallerinin incelenmesi bu çalışmanın ana amacıdır.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2023 yılı Sayıştay Raporları Sayıştay Başkanlığı'nın ana sayfasından indirilmiştir. 112 devlet üniversitesinin Sayıştay raporuna ulaşılmıştır. Raporlarda sadece 'doğrudan temin' kelimesi geçen bulgular nitel veri aracı olarak kullanılan Nvivo 15 programı aracılığı ile analizi yapılmıştır. Üniversitelerin buldukları bölge, kuruluş yılı 2000 öncesi ve sonrası, iç kontrol birimi olan ve olmayan üniversiteler programda kodlanarak sayısal verilere dönüştürülmüştür.

5. BULGULAR

- İncelenen raporlarda 15 üniversitenin 2000 yılı öncesi kurulduğu, 17 üniversitenin 2000 yılı sonrası kurulduğu görülmüştür.
- 23 üniversitede tıp fakültesi bulunurken 9 üniversitede tıp fakültesi bulunmamaktadır.
- 22 üniversitenin iç kontrol birimi bulunurken 10 üniversitenin iç kontrol birimi bulunmamaktadır.

Tablo 3: Kuruluş Dönemi ve Tıp Fakültesinden Elde Edilen Bulgular

Diğer Bulgular	Kuruluş Dönemi		Tıp Fakültesi	
	2000 Öncesi (15)	2000 Sonrası (17)	Var (23)	Yok (9)
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması	4	7	8	3
Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Dikkat Edilmesi Gereken	2	5	5	2
Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünmesi	1	6	5	2
Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	4	5	6	3
Teknik Şartnamede Marka ve Model Belirtilmesi	0	1	0	1
Döner Sermaye Diğer Bulgular				

*III. Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Kongresi
(USSMAK-2025)
7-8 Mart 2025*

Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması	3	1	4	0
22 f Maddesi Kapsamına Girmeyen	1	0	1	0
Doğrudan Temin Yöntemi Kullanılmadan Mal Alımı Yapılması	0	1	1	0
Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	1	0	1	0
Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Eksiklikler Bulunması	1	0	1	0
İhale Usulleriyle Karşılanması Gereken İhtiyaçların Doğrudan Temin Edilmesi	3	0	3	0
Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünmesi	3	1	4	0
Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	1	0	1	0
Tek Kaynaktan Temin Edilen Mal ve Hizmetlere İlişkin Mevzuatın Öngördüğü Araştırmaların Yapılmaması	0	1	0	1
Toplam	25	28	40	12

Tablo 3'ü incelediğimizde 2000 yılı sonrası kurulan üniversitelerde doğrudan temin yöntemi ile alım usulüne uymayan alımların daha fazla yapıldığı görülmektedir. 2000 sonrası kurulan 17 üniversiteden en fazla bulgu "Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması" bulgusu olduğu görülmektedir.

Döner sermayesi olan üniversitelerde de yine en fazla bulgu "Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması" bulgusu olarak görülmüştür. Süre gerektiren işlerde sözleşme yapılmaması ve parasal limitlerin altında kalmak için kısımlara bölerek alım yapılması da en fazla rastlanan bulgular arasındadır.

İncelenen raporlarda dikkat edilen bir diğer değişken ise üniversitelerin bünyelerinde iç kontrol biriminin bulunup bulunmamasıdır.

Bu çalışmada Sayıştay raporlarında yer alan İç Kontrol Standartları içeriği incelenerek üniversitelerin İç Kontrol Standartları ile ilgili mevcut durumları değerlendirilerek değişkenler oluşturulmuş ve Nvivo 15 yazılımında kodlamaları yapılmıştır.

- **Kontrol Ortamı Standardı:** Yeterli/Yetersiz
- **Risk Değerlendirme Standardı:** Risk Var/Biraz Risk Var/Risk Yok
- **Kontrol Faaliyeti Standardı:** Olumlu/Olumsuz
- **Bilgi ve İletişim Standardı:** Uygun/Uygun Değil
- **İzleme Standardı:** Var/Yok şeklinde kodlanmıştır.

*III. Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Kongresi
(USSMAK-2025)
7-8 Mart 2025*

Tablo 4: Doğrudan Temin Kapsamında Kontrol Ortamı Standardı Açısından Diğer Bulgular Durumu

	Kontrol Ortamı Standardı	
	Yeterli (25)	Yetersiz (7)
Diğer Bulgular		
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınıırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması	9	2
Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Dikkat Edilmesi Gereken	5	2
Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünmesi	6	1
Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	8	1
Teknik Şartnamede Marka ve Model Belirtilmesi	0	1
Döner Sermaye Diğer Bulgular		
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınıırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması	3	1
22 f Maddesi Kapsamına Girmeyen	0	1
Doğrudan Temin Yöntemi Kullanılmadan Mal Alımı Yapılması	1	0
Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	1	0
Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Eksiklikler Bulunması	1	0
İhale Usulleriyle Karşılanması Gereken İhtiyaçların Doğrudan Temin Edilmesi	2	1
Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünmesi	3	1
Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	0	1
Tek Kaynaktan Temin Edilen Mal ve Hizmetlere İlişkin Mevzuatın Öngördüğü Araştırmaların Yapılmaması	0	1
TOPLAM	39	13

Kontrol Ortamı Standardı açısından üniversitelerin yerine getirmesi gereken hususlar incelenerek yerine getirmede yeterli olup olmadıkları değerlendirilmiş ve Nvivo programında (yeterli/ yetersiz) şeklinde kodlanmıştır. İncelenen 32 üniversite Sayıştay raporuna göre Kontrol Ortamı Standardı “yeterli” olarak kodlanan 25 üniversitede 39 bulgu kodlanmıştır. “Yetersiz” olarak kodlanan 7 üniversite raporunda ise 13 bulgu kodlanmıştır. Kontrol ortamı standardı açısından yeterli olarak kodlanan üniversitelerde tespit edilen bulguların sayısı toplam bulgu sayısının % 75 orandadır.

*III. Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Kongresi
(USSMAK-2025)
7-8 Mart 2025*

Tablo 5: Doğrudan Temin Kapsamında Risk Değerlendirme Standardı Açısından Diğer Bulgular Durumu

Diğer Bulgular	Risk Değerlendirme Standardı	
	Risk Yok (25)	Biraz Risk Var (7)
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması	11	0
Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Dikkat Edilmesi Gereken	4	3
Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünmesi	5	2
Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	9	0
Teknik Şartnamede Marka ve Model Belirtilmesi	0	1
Döner Sermaye Diğer Bulgular		
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması	4	0
22 f Maddesi Kapsamına Girmeyen	1	0
Doğrudan Temin Yöntemi Kullanılmadan Mal Alımı Yapılması	1	0
Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	1	0
Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Eksiklikler Bulunması	0	1
İhale Usulleriyle Karşılanması Gereken İhtiyaçların Doğrudan Temin Edilmesi	3	0
Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünmesi	4	0
Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	1	0
Tek Kaynaktan Temin Edilen Mal ve Hizmetlere İlişkin Mevzuatın Öngördüğü Araştırmaların Yapılmaması	0	1
TOPLAM	44	8

Risk Değerlendirme Standardı açısından üniversiteler için Sayıştay raporlarında belirtilen açıklamalar incelenerek (Risk Yok/ Risk Var) şeklinde Nvivo programında kodlama yapılmıştır. “Risk yok” olarak kodlanan 25 üniversitede 44 bulgu tespit edilerek kodlanmıştır.” Risk var” şeklinde kodlanan 7 üniversitede ise 8 diğer bulgu başlığı tespit edilmiştir. Sayıştay’ın

*III. Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Kongresi
(USSMAK-2025)
7-8 Mart 2025*

Risk Değerlendirme Standardı açısından “Risk yok” şeklinde belirttiği üniversitelerde %85 oranda doğrudan temin kapsamında diğer bulgu başlığı olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6: Doğrudan Temin Kapsamında Kontrol faaliyeti Standardı Açısından Diğer Bulgular Durumu

Diğer Bulgular	Kontrol Faaliyeti Standardı	
	Olumlu (28)	Olumsuz (3)
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması	10	0
Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Dikkat Edilmesi Gereken	6	0
Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünmesi	5	1
Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	8	1
Teknik Şartnamede Marka ve Model Belirtilmesi	1	0
Döner Sermaye Diğer Bulgular		
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması	2	2
22 f Maddesi Kapsamına Girmeyen	0	1
Doğrudan Temin Yöntemi Kullanılmadan Mal Alımı Yapılması	1	0
Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	1	0
Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Eksiklikler Bulunması	1	0
İhale Usulleriyle Karşılanması Gereken İhtiyaçların Doğrudan Temin	2	1
Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünmesi Edilmesi	2	2
Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	0	1
Tek Kaynaktan Temin Edilen Mal ve Hizmetlere İlişkin Mevzuatın Öngördüğü Araştırmaların Yapılmaması	1	0
TOPLAM	40	9

III. Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Kongresi
(USSMAK-2025)
7-8 Mart 2025

Kontrol Faaliyeti Standardı açısından üniversiteler için Sayıştay raporlarında belirtilen açıklamalar incelenerek (Olumlu/ Olumsuz) şeklinde Nvivo programında kodlama yapılmıştır. “Olumlu” olarak kodlanan 28 üniversitede 40 bulgu olduğu, “olumsuz” olarak kodlanan 3 üniversitede 9 bulgu olduğu tespit edilmiştir. Kontrol Faaliyeti Standardı açısından “Olumlu” olarak belirtilen üniversitelerde toplam bulgu sayısının %82 oranında bulgu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7: Doğrudan Temin Kapsamında Bilgi ve İletişim Standardı Açısından Diğer Bulgular Durumu

Diğer Bulgular	Bilgi ve İletişim Standardı	
	Uygun (27)	Uygun Değil (5)
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin	10	1
Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Dikkat Edilmesi Gereken	5	2
Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünmesi	6	1
Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	8	1
Teknik Şartnamede Marka ve Model Belirtilmesi	1	0
Döner Sermaye Diğer Bulgular		
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin	2	2
22 f Maddesi Kapsamına Girmeyen	0	1
Doğrudan Temin Yöntemi Kullanılmadan Mal Alımı Yapılması	1	0
Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	1	0
Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Eksiklikler Bulunması	1	0
İhale Usulleriyle Karşılanması Gereken İhtiyaçların Doğrudan Temin Edilmesi	2	1
Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünmesi	2	2
Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	1	0
Tek Kaynaktan Temin Edilen Mal ve Hizmetlere İlişkin Mevzuatın Öngördüğü Araştırmaların Yapılmaması	1	0
TOPLAM	41	11

III. Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Kongresi
(USSMAK-2025)
7-8 Mart 2025

Bilgi İletişim Standardı açısından üniversitelerin Sayıştay raporlarında belirtilen açıklamalar incelenerek (Uygun/Uygun Değil) şeklinde Nvivo programında kodlama yapılmıştır. “Uygun” olarak kodlanan 27 üniversitede 41 bulgu olduğu, “uygun değil” olarak kodlanan 5 üniversitede 11 bulgu olduğu tespit edilmiştir. Bilgi İletişim Standardı “uygun” olarak belirtilen üniversitelerde toplam bulgu sayısının %79 u oranında bulgu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8: Doğrudan Temin Kapsamında İzleme Standardı Açısından Diğer Bulgular Durumu

Diğer Bulgular	İzleme Standardı	
	Var (22)	Yok (10)
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması	4	7
Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Dikkat Edilmesi Gereken	4	3
Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünmesi	5	2
Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	5	4
Teknik Şartnamede Marka ve Model Belirtilmesi	0	1
Döner Sermaye Diğer Bulgular		
Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması	4	0
22 f Maddesi Kapsamına Girmeyen	1	0
Doğrudan Temin Yöntemi Kullanılmadan Mal Alımı Yapılması	1	0
Doğrudan Teminle Gerçekleştirilen ve Belli Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	1	0
Doğrudan Teminle Yapılan Alımlarda Eksiklikler Bulunması	1	0
İhale Usulleriyle Karşılanması Gereken İhtiyaçların Doğrudan Temin Edilmesi	3	0
Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünmesi	3	1
Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması	1	0
Tek Kaynaktan Temin Edilen Mal ve Hizmetlere İlişkin Mevzuatın Öngördüğü Araştırmaların Yapılmaması	0	1
TOPLAM	33	19

III. Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Kongresi
(USSMAK-2025)
7-8 Mart 2025

İzleme Standardı açısından üniversiteler için Sayıştay raporlarında belirtilen açıklamalar incelenerek iç kontrol birimi (Var/Yok) şeklinde Nvivo programında kodlama yapılmıştır. “Var” olarak kodlanan 22 üniversitede 33 bulgu olduğu, “yok” olarak kodlanan 10 üniversitede 19 bulgu olduğu tespit edilmiştir. İzleme Standardı açısından iç kontrol birimi “var” olarak belirtilen üniversitelerde toplam bulgu sayısının %63 ü oranında bulgu olduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 22. maddesinde doğrudan teminle alım yöntemi düzenlenmiştir. Fakat bu yöntemle ilgili kanunda belirtilen uygulama esasları uygulayıcılar tarafından yanlışlıkla veya kasten usulüne uygun uygulanmamaktadır. Bu nedenle de doğrudan teminle yapılan alımlarda birçok ihlal tapıldığı görülebilmektedir.

EKAP sistemi uygulamaya geçirilse de doğrudan temin ile ilgili usul hatalarında azalmanın yeterli düzeyde gerçekleşmediği yayınlanan Sayıştay raporları incelendiğinde de görülmektedir. Bu durum 4734 sayılı İhale Kanunu’nu uygulayan diğer kamu kurumları için de aynı yöndedir.

Bu çalışmada devlet üniversitelerinin 2023 yılı Sayıştay raporları incelenmiştir. Sayıştay başkanlığının ana sayfasında yayınlanan 112 üniversite raporunda sadece doğrudan temin kelimesi geçen bulgular Nvivo programıyla belirlenmiştir. 32 raporda doğrudan temin ihlali bulgusuna ulaşılmıştır.

Doğrudan teminle ilgili bulgularda ulaşılan raporlarda üniversitelerin kuruluş dönemi, tıp fakültesinin olup olmaması, iç kontrol biriminin değişkenleri açısından kıyaslanarak incelenmiştir.

Tıp fakültesi bulunan ve 2000 yılı sonrası kurulan üniversitelerde daha fazla doğrudan temin ihlaliyle ilgili bulguya ulaşılmıştır. İç kontrol birimi bulunan üniversitelerde ise doğrudan temin ihlaliyle ilgili daha çok bulguya rastlanılmıştır. Bu da üniversitelerde iç kontrol biriminin bulunmasının doğrudan temin konusunda hata yapılmasını önlemede çok da fazla önem arz etmediği sonucunu göstermektedir.

Kuruluş dönemi ve tıp fakültesine göre elde edilen bulgulara göre 2000 yılı sonrası kurulan ve tıp fakültesi olan üniversitelerde, “Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması”, “ Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması” ve “Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünmesi” en çok ulaşılan doğrudan temin ihlalleridir.

İç kontrol bileşenlerine göre yapılan analizde ise “Parasal Limitler Dahilindeki Mal ve Hizmet Alımlarında %10 Sınırını Aşan Kısım İçin Kamu İhale Kurulundan İzin Alınmaması”, “Süre Gerektiren İşlerde Sözleşme Yapılmaması”, Parasal Limitlerin Altında Kalmak Amacıyla Kısımlara Bölünmesi” bulguları Sayıştay tarafından en çok tespit edilmiş doğrudan temin ihlalleri olmuştur.

Literatür incelemesinde Sayıştay raporlarıyla ilgili bazı çalışmalar mevcuttur. Ancak üniversitelerin Sayıştay raporlarının incelenmesiyle ilgili çok az çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmada devlet üniversitelerinin Sayıştay raporları incelenerek doğrudan temin ihlalleriyle ilgili bulgular araştırılmıştır. Bu durum da çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Çalışma özel üniversitelerde ve vakıf üniversitelerde de incelenerek kapsamı genişletilebilir.

III.Uluslararası Sosyal, Siyasal ve Mali Araştırmalar Kongresi
(USSMAK-2025)
7-8 Mart 2025

KAYNAKÇA

- Altay, A., & Özer, R. E. (2024). Düzenlilik denetimine geçişin sayıştay denetimine etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 16(3), 1851–1865
- Atuğ, M., & Taytak, M. (2018). Kamu satın alımları kapsamında doğrudan temin uygulamalarının değerlendirilmesi ve bir vaka analizi. *Sayıştay Dergisi*(110), 91-123.
- Balyemez, A. S. (2021). Sayıştay performans denetimlerinin uygulama ve sonuçları üzerine bir tartışma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 276–311.
- Demirbaş, M. (2022). T.C. Sayıştay denetim bulguları doğrultusunda denetim (düzenlilik) raporlarının içerik açısından incelenmesi: 2013–2018 devlet üniversiteleri. *Yükseköğretim Dergisi*, 12(2), 257-269.
- Erol Fidan, M., & Bat, B. (2021). Doğrudan temin yöntemiyle yapılan alımlarda olası hata ve hile riskleri: bir kamu kurumu örneği. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 16(61), 193-214.
- Genç, M., Yanık, A., & Özen, M. (2023). üniversitelerin denetim raporlarında yer alan bulguların analizi: karadeniz bölgesi örneği. *Journal of University Research*, 6(1), 23-36.
- Güley, A. Ö., & Bozdemir, E. (2024). Sağlık bakanlığı döner sermaye işletmelerine ait Sayıştay denetim raporlarında yer alan muhasebe bulgularının incelenmesi. *Denetişim*(30), 172-187.
- https://ihale.gov.tr/kamu_alimlari_izleme_raporlari-45-1.html
- Sevim, Ş., Öncü Güven, B. & Bozdağan, T. (2023). “Kamu sektöründe iç kontrol sisteminden kaynaklanan hata ve hile analizi: büyükşehir belediyelerinde bir inceleme” *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi* (Yıl: 2023, Sayı : 68, Sayfa : 23-42)